

COMPOUN

Ronelda S. Kamfer

COMPOUN

Uit het Afrikaans vertaald
door Alfred Schaffer

Wereldbibliotheek

Deze uitgave werd mede mogelijk gemaakt door
het pen Afrikaans Translation Fund.

De vertaler ontving voor deze vertaling een projectsubsidie
van het Nederlands Letterenfonds.

Nederlands
letterenfonds
dutch foundation
for literature

De vertaling van het citaat uit *Hamlet* van Shakespeare is van
Bert Voeten (De Bezige Bij, 1974).

De vertaling van het motto uit *De houtjes van God* van
Sembène Ousmane is van Anita Rebel (Pegasus, 1981).

Oorspronkelijke titel *Kompoun*. Kwela Boeke

© 2021 Ronelda S. Kamfer

© 2024 Nederlandse vertaling Alfred Schaffer / Wereldbibliotheek

Alle rechten voorbehouden

Omslagbewerking Rouwhorst + van Roon

Omslagbeeld © Ronelda S. Kamfer

NUR 302

ISBN 9789463812467

www.wereldbibliotheek.nl

Wereldbibliotheek maakt deel uit van Park Uitgevers

Compound (noun): A thing that is composed of two or more separate elements; a mixture [...] South African. An area containing single-sex living quarters for migrant workers, especially miners [...] from Portuguese *campon* or Dutch *kampoeng*, from Malay *kampong* [...]

– Oxford Languages (online)

Sinds de vrouwen uit Thiès vertrokken waren, hadden zij onophoudelijk gezongen. Zodra een groep het refrein liet uitsterven, nam een andere het over. Er waren nieuwe coupletten ontstaan, zomaar zoals zij door de inspiratie van het ogenblik werden ingegeven uit het ene woord kwam het andere voort, dat op zijn beurt een plaats in het ritme vond. Niemand wist meer waar het lied begon en waar het ooit zou eindigen. Het rolde zich op als een slang. Het was zo lang als een leven.

– Ousmane Sembène, *De houtjes van God*

Opgedragen aan
alle vrouwen die 'het spijt me' moesten zeggen,
al hadden ze geen spijt,
en voor mijn moeder, altijd.

Voor
Nathan en Seymour, die mijn artillerie dragen
zodat ik mijn handen vrij heb om te vechten.

Inhoud

Hallo-daar-tieten en tot-ziens-tranen	15
Ik zeg alvast sorry	19
Eén vrouw tegelijk	20
#172a3e	21
De geile griet van Groenplaas	23
And the violins stopped playing	25
Aanvaarding, onderhandelen, depressie, woede en dan ontkenning	26
Rondomskrik-dinges	28
Goed liegen is goedpraten	29
Tante Doodsangst	31
Shura	32
De zieke roos	34
Catechisatie	35
Piepietong	36
Grafdragers	39
De mystical oorsprong	41
We can do this the easy or the hard way, I prefer the hard way	45
Facebook van de Dood	46
Don Sylvia	47
Leviticus 15, vers 19	49
Maakt mij niet uit als ik nergens iets van snap	50
Rooie Tina	52
Ophoepelen Daphne	55
Preludes	57

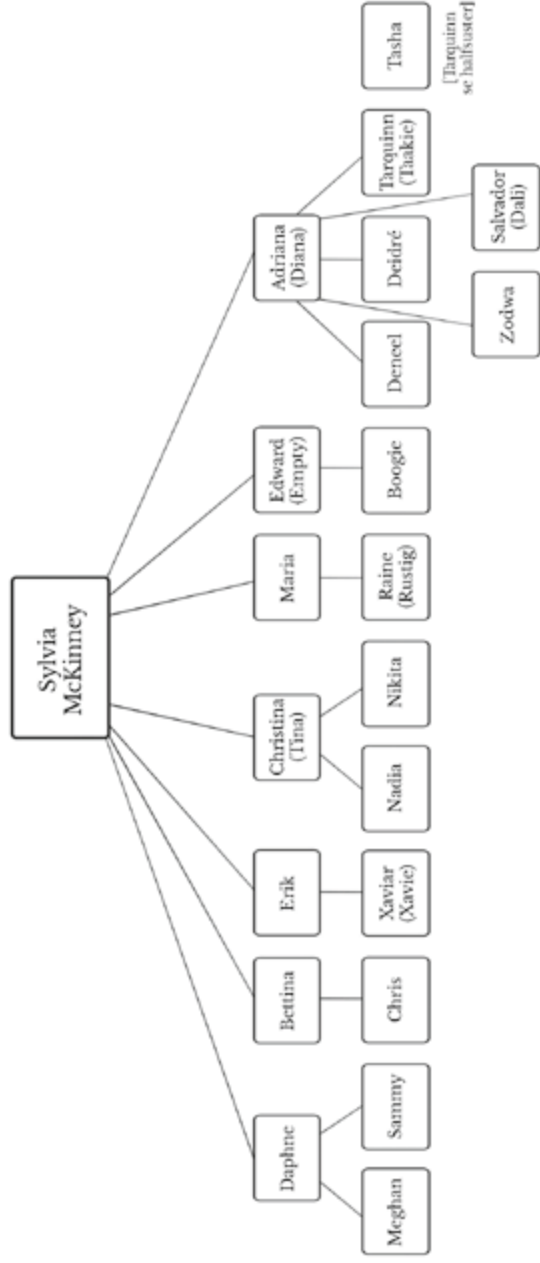
Jij bent mijn moeder niet	59
Wind	61
Oasis	64
Stoicijns als een motherfucker	67
Schaduwwerk en verzoening op tv	68
Mort à crédit	70
De zakman	72
Santekraam	76
Rustig	79
Ik verklaar de oorlog	80
Polyfonie	82
When Harry met Sally	84
De beheerraad	86
Salvador	88
Breek het boompje als het jong is	90
Wendy Darling	92
Xbox 360	94
Asbest	96
Zonder Godsziekte	98
Heksenjacht	100
R&b- en gangstarapmatinee	104
De denkduivel	106
Tribal Club Mix	109
Ik ben de zee	111
Dan weet je toch	113
Let's hope these people understand	115
Begrafenis van een koningskind	117
Wat je vindt mag je houden, wat je weggooit is oud	118
Het glas is toch schoon	120
Ketens	121
Begrafenisbruiloft	123
Vlammen zijn mooi als ze hoog zijn	125

Verliefd	127
Empty Eenoog	129
Erfenis	130
To the faithful departed	132
Schoenvlinder	136
Imitation of life	138
De Heer scheidt de mens, de duivel kleurt hem in	139
Judith onthoofdt Holofernes	141
Valium en Fanta	143
Grave of the Fireflies	146
Hou je mond	147
Kali en Shiva	148
Als mijn vader een kat was	150
Opschieten, aapjes	152
Juffrouw Rottenaaiër	153
Ook lekker agressief	154
Kinderen die op een begrafenis zingen	156
Welk stuk stront is as?	157
Pas op voor mensen die zeggen dat ze niet meer willen leven	159
Hatsheput	163
Steri Stumpie	166
Toltunnel	167
Behalve mijn neefjes en mijn opa	168
Leugen	169
Pink Freud	170
‘Being an old farm boy myself, chickens coming home to roost never did make me sad; they always made me glad’	172
Stomme oude bitch	173
Dodgeboren	175
Kleren	178
King Edward van de compoun	179
Je bent hier om mooi te wezen en je te laten slaan	181

Compoun	182
Nog een klap	183
Het langste spookverhaal ter wereld	185
De kleine hoer uithangen	186
Na de tunnel	189
Het langste spookverhaal van de hele wereld	191
Volhouden	193
Lo-fi	195
Michael Bolton	196
De man met één oog	198
Amulimunhekken	200
Wat niet bestaat kunnen ze niet komen zoeken	202
De tweeoog	204
Koud vlees en mayo	206
Altijd zin in lol trappen	208
Schouwspel 1986	210
Valeriaandruppels en azijndoekjes	211
Vrouwenzaken	213
Farewell, farewell	214
Stoned als in het Midden-Oosten	215
Denk je dat ik jouw kind ben?	216
De Kaap is oké	218
Nachtegaal	220
Hang het IJzeren Gordijn op	222
Groet je niet?	224
Eucatastrophe	226
Een bijdrage voor de bloemen	228
Tasha onder water	229
Ik eet geen pens en ook geen kuiten	230
Neukseksueel	232
Professor Xavier en de mutants	234
Klotevader: Best of 1981-1998	236

Merseyside	238
Oh, you're so cool, Brewster!	241
Bemoei je met je eigen, wij zijn gekoloniseerd	244
Eenentwintig	246
Fish-and-chips	248
Nago-niet-Meero	250
Gewoon een beetje bloed	253

Beperkte stamboom van de McKinneys

*Deze stamboom vermeldt alleen de leden van de familie McKinney die een rol spelen in het verhaal.

NADIA

Hallo-daar-tieten en tot-ziens-tranen

Tante Bettina moet zo hoesten dat haar tietten in haar bloes schud-
den, ze heeft het over mijn neefje Chris die op school een pak slaag
heeft gekregen omdat hij niet wist wat een vagina of penis was. Hij
schreeuwde tegen de voorlichtingsjuf: 'Kutje, teacher! Zo'n meisjes-
ding da's een kutje! That's what my mommy call it.' Uncle Empty ligt
helemaal in een deuk, hij zit op een verblik en schenkt bier in een
klein glaasje. Hij vindt het maar weird dat mijn twaalfjarige neefje
niet weet wat een vagina is. Uncle Empty draagt een wit vest, een
blauwe werkbroom en oversized sandalen.

Ik probeer mijn gedachten netjes te houden, want ik kan mijn
neefje niet uitstaan en Uncle Empty is best oké eigenlijk. Ja, hij slaat
zijn vrouw, maar er zijn te weinig aardige volwassenen in mijn leven
om hem af te schrijven. Tegen mij doet hij aardig. Soms lig ik in zijn
kamer tv te kijken, ook al slaapt hij. Iedere vrijdag brengt hij een
broodje patat voor me mee en als hij op zaterdag naar het wed-
kantoor gaat om op paarden te gokken, ga ik met hem mee. Ik volg
hem als hij de inzet ophaalt bij de kerkmevrouwen die niet willen
dat de mensen weten dat ze gokken. Ik schrijf hun getallen naast
hun namen, Uncle Empty pakt het geld en doet het in zijn bruine
envelop. Dan stoppen we bij Ome Diamonds, de geldschietster met
z'n glanzende Clark Gable-scheiding die hij invet met Vitalis en
Brylcreem. Ome Diamonds' naam komt uit zijn vorige leven, in zijn
jonge dagen smokkelde hij steentjes voor de Boeren en daarna
opende hij een juwelierswinkel in Somerset West. Iedereen dacht
dat hij een buitenlander was, 'de Moor die horloges repareert'.

‘Waarom woont hij hier?’ vraag ik aan Uncle Empty.

‘Hij lijkt op een Moor, maar hij is gewoon een *coloured*,’ antwoordt Uncle Empty.

Ik snap niet goed wat een Moor is. De enige die het over Moren heeft is Shakespeare en de Moren van Shakespeare zijn altijd bezig met ontucht plegen, of ze doen iets waar de Engelsen niet aan gewend zijn. Maar Uncle Empty begrijpt mijn vraag niet. Ik wil weten waarom iemand als Ome Diamonds, met zijn geld, hier tussen ons in een councilhuisje woont.

De nieuwe baan van mijn vader heeft zijn voordelen, iedereen die voor de gemeente werkt krijgt hier een huis, met een boel voorwaarden erbij, kostgangers verboden, maar de familie van Ome Diamonds heeft niet zoveel met regels, hij woont al bij ze in nog voor mijn vader een huis heeft gekregen. Mijn vader heeft plaatsgemaakt voor al mijn ooms, die wonen nu allemaal in Delmont Estate, eigendom van de Cape City Council. Mijn moeder haat het hier omdat het een dump is, ze kan niet wachten tot mijn vader promotie krijgt zodat ze een hypotheek kunnen nemen en verhuizen. Volgens mij is het dom om een huis te kopen als je gratis ergens kunt wonen, maar mijn moeder zegt dat ze hier weg wil voor de verkiezingen voorbij zijn, want de Boeren komen niet terug in de regering en gaan vast hondsbrutaal doen tegen iedereen die in hun eigendommen woont. Bij de ingang van Delmont Estate staat een bordje met: *PRIVATE PROPERTY, TRESPASSERS WILL BE SHOT DEAD*. Dat heeft me altijd geïrriteerd, want niemand hier heeft een pistool, dus wie had degene moeten zijn die trespassers doodschoot? Mijn moeder zegt dat dat bord nog van vroeger is, van vóór het nieuwe Zuid-Afrika.

Ik doe geen moeite om Uncle Empty nog meer over Ome Diamonds te vragen, hij is niet het type dat van vragen houdt. Elke week is het hij en ik, plus de criminele huisvrouwen die geld stelen van hun mannen om op paardenraces te wedden – ze winnen bijna nooit.

Zover ik me kan herinneren hebben ze maar één keer iets behoorlijks gewonnen. Mijn moeder en Tante Daphne speelden die week ook mee. Uncle Empty, die die week blut was omdat hij nog niet was betaald, ging met het geld van een paar vrouwen gokken en won een bescheiden jackpot. De mannen van twee van de vrouwen stonden bij Ome Diamonds in het krijt, dus toen Uncle Empty die middag het geld kwam brengen, stond hij ons al op te wachten voor ons hek. Mijn moeder en Tante Daphne hadden hem naar binnen gelokt met een kopje thee en een koekje. Toen hij eenmaal binnen was, glipte Uncle Empty snel voorbij buiten op straat, regelrecht naar die twee vrouwen om hun de winst te geven. Toen hij weer thuiskwam, stond Ome Diamonds in de oprit met een rotan, want hij had intussen wel door dat mijn moeder en Tante Daphne hem om de tuin hadden geleid.

‘Zo, ouwe Diamonds, hoe gaat ie, kanjer?’ vroeg Uncle Empty, totaal niet onder de indruk van Diamonds en zijn tak.

Ome Diamonds stottert behoorlijk, en terwijl hij worstelde om uit zijn woorden te komen, liep Uncle Empty al weg. ‘Mmmoooo... mmmoo... mm...’ was het enige wat hij kon uitbrengen voor hij zijn stok hief om Uncle Empty te slaan. Per ongeluk striemde de stok dwars over mijn moeders boezem, die ernaar greep als een rijke vrouw naar haar parels. Ome Diamonds schrok er zo van dat hij het ding liet vallen.

De volgende dag had de hele buurt het erover. Diamonds heeft Tina met een rotan gemept omdat Empty de winst aan die vrouwen gaf vóór ze hun schulden bij Diamonds hadden afbetaald. Iedereen plakte iets aan het verhaal vast. Tot Diamonds op het laatst een piece of shit was die kinderen die al dagen niet gegeten hebben, laat verhongeren. Diamonds met zijn Moor-gedachten, die van arme vrouwen profiteert vanwege de zonden van hun mannen. De volgende dag werd Ome Diamonds op de heuvel beroofd, in naam van de eerlijkheid, rechtvaardigheid, en gewoon in naam van zijn klotegedrag.

Ik had met Ome Diamonds te doen. Hij geilt op poen, maar het was niet nodig om hem te beroven. Hij had mijn moeder per ongeluk geraakt en had superveel spijt. Zelfs mijn moeder vond het best zo. Maar Uncle Empty was uit het veld geslagen. Alsof hij ooit per ongeluk zijn vrouw had gemept. De dagen van Ome Diamonds als de koopman van de buurt waren voorbij. Mensen die aan de grond zaten, deden minachtend tegen hem en onbeschaamd en begonnen geld te lenen en zeiden stoer dat ze Diamonds nooit terug zouden betalen. Dat vond ik zo fucked up. Ik kan kleinzieligheid niet uitstaan, maar dat soort gedachten wil ik niet meer, anders word ik net als zij, rechtvaardig en zedelijk. Ik wil écht immoreel zijn. Dan kan ik mijn bewondering voor een gedegeneerde, gokverslaafde vrouwenmepper rechtvaardigen.

Meer dan wat dan ook wil ik mijn moeder en haar zussen niet achterna, een en al tieten en groot opgezette ogen en leed. Seks en sadness. Hallo-daar-tieten en tot-ziens-traantjes. Waren ze maar meer als Tante Trisha – hard en ruw, met joekels van moedervlekken. Tante Trisha en haar sisters wonen in de verste uithoek van Groenplaas en niemand kan met ze sollen, zelfs mijn oma niet. Ik zag ze alleen als het volle maan was, als mijn oma me meetrok naar Tante Trisha's erf, die daar zelf de kippen en schapen slacht. Ze roken en drinken spotgoedkope wijn en hun mannen gingen allemaal jong dood. Ze voeden hun kinderen in hun eentje op en gaan niet naar de kerk. Mijn moeder en de anderen vinden naar de kerk gaan vreselijk belangrijk, ze gaan nog naar de kerk al zegt Jezus zelf dat ze best een zondag mogen uitslapen. Mijn oma betaalt voor het vlees door borduurwerk te doen en dingen te bakken. De vrouwen in mijn familie zijn vuurvast, nat hout zijn ze, maar ik ben een kurkdroog aanmaakhoutje en al leg je me onder natte stronken, vlam zal ik vatten.

NADIA

Ik zeg alvast sorry

Ik vertel dit verhaal, over kinderen die hun ouders begraven, samen met mijn neefje Xavie. We moeten het met zijn tweeën doen omdat de grote mensen in onze familie kinderen leren liegen. Xavie en ik opereren als de Pretoriaanse garde voor het McKinney Empire, we proberen de waarheid naar boven te halen en te beschermen, maar we willen allereerst het totale keizerrijk ontmantelen. Onze familie doet onwijs haar best om ons te laten geloven dat familie iets betekent, dat het meer is dan een ongeluk, maar is er bizar slecht in. Indocinatieregel nummer één: give them something they think they can't live without. Eén ding weten Xavie en ik zeker: wij redden ons prima zonder al die fuckers.

NADIA

Eén vrouw tegelijk

Laat ik beginnen bij de stammoeder van de leugen, oma Sylvia. De matriarch van Groenplaats. Mijn oma zegt dat de heks die haar moeder met blindheid sloeg, tegen haar zei dat haar kinderen nooit hun kinderen zouden zien opgroeien, omdat de moeder van mijn oma haar leven van haar had afgepakt, en mijn oma deed precies hetzelfde, iemands lover stelen. De mannen worden gejat en de vrouwen zijn schurken, volgens deze sjamaan. De moeder van mijn oma stal de lover van een heks, wat betekent dat mijn oma en haar moeder valse grieten zijn. De lover die mijn oma had gestolen, was niet mijn opa maar een andere man, mijn moeder en haar zussen noemen hem 'het pre-pappa-jochie'. De man met de scheve lach. Ik probeer mijn oma soms voor te stellen als een jong, zondig meisje, veel te vroeg bezig met seks want rond haar vijftiende was ze al getrouwd. Ik denk dus dat ze volgens de normen van die tijd al vanaf haar veertiende wist wat seks was. Dat hoop ik maar, ik hoop maar dat mijn oma wist wat seks was vóór ze met mijn opa trouwde. Maar dit verhaal gaat niet over mijn oma, ik vertel het verhaal van mijn oma's kinderen en hún kinderen. Eén vrouw tegelijk.